

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ DE ALBA-IULIA ȘI SIBIU

PREȚUL INSERTIUNILOR:

Un cm² 60 bani pentru o dată; dacă se publică de mai multe ori se dă rabat corespunzător.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA

se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

ABONAMENTUL:

Pe un an: 25 lei
Cont nr. 49.8.01

Datoria ceasului de față

Nu sînt decît cinci ani, de cînd furia apelor dezlănțuite în Transilvania, a prilejuit mari necazuri viețuitorilor de acolo și pagube mari economiei individuale și naționale și iată că, o dezlănțuire și mai grozavă de ape, care a afectat mai mult de jumătate din județele țării, nimicind sate și orașe, obiective industriale de mare însemnătate și suprafețe nesfîrșite de ogoare — foarte multe din ele cu roada coaptă și gata de a fi secerată și dusă în hambarele țării, hrană prețioasă pentru populația de la noi —, s-a abătut din nou asupra țării noastre, diminuînd, pentru moment, opera în plină desfășurare constructivă a oamenilor muncii din orașele și satele noastre.

De cînd omul a fost așezat de Creatorul său ca stăpîn al naturii înconjurătoare, lupta lui cu elementele dezlănțuite ale naturii a însemnat un efort continuu și crescînd, strădani cu care inteligența omului s-a ascuțit, în care natura a fost mai mult sau mai puțin pusă în frîu, iar din lupta aceasta a omului cu natura a luat ființă civilizația, care a atins, în timpurile din urmă, perimetri nemaîntîlniți în istorie și în timpul căreia largile posibilități raționale ale ființei umane au putut confirma întru totul poziția ființială a omului, ca stăpîn al naturii înconjurătoare.

Dar atunci, cum se explică dezlănțuirile de felul acesteia din urmă, care s-a abătut cu furie asupra orașelor, satelor și ogoarelor patriei noastre?

Credem că am depășit cu totul epoca aceea de înțelegere simplistă a lucrurilor, cînd calamitățile se socoteau ca o încercare a lui Dumnezeu. Dumnezeu creștinilor este Dumnezeu dragostei și al iubirii de oameni, care voiește ca tot omul să ajungă la cunoștința adevărului și să se bucure de o viață tot mai bună, mai prosperă și mai demnă pe pămînt. Pentru aceasta Bunul Dumnezeu a împodobit sufletul omului cu calități, care-l ridică deasupra tuturor viețuitoarelor de pe pămînt și a făcut din el stăpînul naturii înconjurătoare, coroana creaturii. Dar, după cum în natura înconjurătoare mai există încă taine, care încă nu au putut fi descifrate de om asemenea și în sufletul omenesc mai există puteri, energii în potența lor, care încă nu au fost puse în practică. Lupta dintre om și natura înconjurătoare, care durează de mii de ani, în felul acesta nu a luat sfîrșit, după cum nici puterile raționale ale omului nu au ajuns încă la desăvîrșire, ea fiind în continuă dezvoltare. Ceea ce s-a realizat, însă, pînă acum, în lupta omului cu natura, pentru a o învinge și a o stăpîni definitiv, înseamnă dovezi grăitoare că, pînă în cele din urmă, din această luptă omul va fi acela care va ieși biruitor, pentru că în felul acesta să se adevărească întru totul menirea pe care a primit-o, încă de la început, de la Creatorul său și să-și justifice, cu aceasta infinitele calități, cu care a fost de la început înzestrat. Să sprijinim pe semenii întocmai cum am dori să ne sprijine și pe noi alții, în împrejurări grele ca acestea.

Considerînd împrejurările grele din țara noastră, prilejuite de potopul apelor, prin prisma celor arătate mai sus, nu numai că nu trebuie să disperăm, ci trebuie să înțelegem că momentul actual, cu toate nenorocirile pe care le-a adus cu sine, înseamnă pentru poporul nostru muncitor, în calea lui de a-și făuri o viață mai bună și mai demnă, un nou stadiu și un nou imbold de luptă hotărîtă. Lucrul acesta îl înțelegem astfel, din strădaniile depuse în tot timpul acestor revărsări de ape, de Președintele Republicii Socialiste România, Domnul Nicolae Ceaușescu, care, cu elan și o vigurozitate rar întîlnită, a străbătut, în aceste zile de groază și de nenorocire, țara, în lung și-n lat, mergînd în mijlocul oamenilor muncii de la orașe

și sate, cărora ne-a inspirat curaj și abnegație în lupta împotriva apelor și pentru repunerea cît mai grabnică în funcțiune a unităților industriale avariate de ape și a îndemnat și a încurajat, de multe ori prin exemplul său personal, la strîngerea recolțelor inundate. Lucrul acesta îl înțelegem apoi din îndemnul „Decretului Prezidențial” cu privire la instituirea stării de necesitate pe teritoriul Republicii Socialiste România, care, prin art. 8, cheamă „întreaga populație aptă de muncă” din patria noastră, „să participe la toate acțiunile organizate pentru prevenirea și combaterea urmărilor inundațiilor”.

Faptul acesta îl înțelegem și din felul cum tot poporul a răspuns la această chemare a Domnului Președinte al țării noastre într-un prompt și unanim consens.

Ca răspuns la chemările stăruitoare ce li s-au făcut de către Conducerea Patriei noastre, organele locale de partid, muncitorii și țărani de pretutindeni, intelectualii ca și tineretul nostru, de la școlari pînă la studenți și militari au desfășurat o muncă de o energie și un entuziasm vrednice de toată lauda, înscriind o nouă pagină de eroism în istoria timpurilor pe care le trăim, au susținut prin toate mijloacele lor efortul general pentru depășirea momentelor critice prin care trece patria noastră aducîndu-și obolul la strădania generală, cu toată conștiinciozitatea.

Biserica Ortodoxă Română, care, dintotdeauna, a îmbrățișat cu toată căldura dragostei ei de mamă, doritoare de mai bine pentru toți fiii ei duhovnicești, strădaniile pentru construirea unei vieți noi în patria noastră, strădaniile care se suprapuneau întru totul dorințelor ei de veacuri pentru înlăturarea mizeriei din mijlocul poporului și pentru viețuirea oamenilor de pretutindeni într-o atmosferă de pace, de dragoste și de bună înțelegere, a împărțit și de data aceasta, din plin, adîncă durere pricinuită de calamitățile și stihiiile ce s-au abătut asupra țării noastre și asupra harnicilor oameni din satele și orașele noastre, lovite de furia apelor. Circulara dată de Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, în numele Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, ca și îndemnurile date de ceilalți Ierarhi din țară pentru Eparhiile lor, iar la noi de către I.P.S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, cheamă cu toată grija și dragostea părintească pe preoții și pe credincioșii din parohii, să participe, cu elan, la opera de redresare a țării, alături de ceilalți oameni ai muncii și, totodată să-și îndrepte rugăciunile lor către Bunul Dumnezeu, pentru ferirea satelor, orașelor și ogoarelor patriei noastre, pe viitor, de asemenea urgii. În acest sens sună toate rugăciunile Bisericii „la vreme de neconținere a ploilor”. Desigur că, nimic nu se întîmplă în lume, fără știrea și fără încuviințarea Bunului Dumnezeu.

Dar nimic nu ne poate împiedica să credem că, cu ajutorul lui Dumnezeu, în lupta sa continuă cu natura, omul va izbuti, prin puterile spirituale pe care i le-a dat Dumnezeu, să țină în frîu natura și să nu-i mai îngăduie să se dezlănțuiască într-un chip atît de îngrozitor. Lucrul acesta avem certitudinea că se va întîmpla, gîndind în smerenie că voia cea sfîntă a lui Dumnezeu, în ce privește raporturile dintre oameni, rămîne, așa cum spune rugăciunea domnească „precum în cer, așa și pe pămînt”.

Bunul Dumnezeu să ne ajute !

† EMILIAN RĂȘINĂREANUL
Episcop-vicar
al Arhiepiscopiei de Alba Iulia și Sibiu

„Hristos în mijlocul nostru”

Cînd, la Sf. Liturghie, slujesc mai mulți preoți după ce se dă îndemnul „să ne iubim unii pe alții, ca într-un gînd să mărturisim” și în timp ce se cîntă imnul: „Pe Tatăl, pe Fiul și pe Sfîntul Duh, Treimea cea de o ființă și nedespărțită” — preoții slujitori se îmbrățișează, în sfîntul altar, spunînd cuvintele: „Hristos în mijlocul nostru.” În cuvintele: „Hristos în mijlocul nostru” se mărturisește un adevăr și o dorință. Cei ce spun cuvintele: „Hristos în mijlocul nostru” — mărturisesc adevărul că Domnul Hristos este de față și își arată dorința ca Mîntuitorul, cel ce este de față, să fie cît mai prezent și în simțirea celor ce iau parte la dumnezeiasca Liturghie.

Cei dinții care au simțit prezența Domnului Hristos au fost, la nașterea Lui, Prea Sfînta Fecioară Maria, de Dumnezeu Născătoare, și dreptul Iosif.

În gîndul și simțămîntul că Hristos este de față, s-au unit cu Maica Domnului și dreptul Iosif, niște păstori din apropierea Betleemului, cărora îngerul lui Dumnezeu le spusese: „Iată vă binevestesc vouă bucurie mare, care va fi pentru tot poporul; că în orașul lui David, astăzi s-a născut vouă un Mîntuitor, care este Hristos Domnul” (Luca 2, 10—11). Ajunși în fața Mîntuitorului, de curînd născut, păstorii au avut cunoștința prezenței lui Hristos și au putut spune: „Hristos în mijlocul nostru.”

Păstorilor le-au urmat magii de la Răsărit, care, călăuziți de stea, au ajuns și ei în fața copilului Iisus, i s-au închinat și i-au dat, în dar, aur, tămîie și smirnă (Matei 2, 11). Fără îndoială că și ei au avut încredințarea că Hristos era în mijlocul lor.

Învățătorii de lege, în mijlocul cărora a stat Domnul Hristos și pe care îi asculta și-i întrebă, deși s-au minunat de răspunsurile și de priceperea Lui (Luca 2, 46—47), n-au cunoscut că pruncul de 12 ani, care i-a pus în uimire, era Hristos, nu și-au dat seama că Hristos era în mijlocul lor.

Cînd Mîntuitorul nostru s-a botezat în Iordan, de către înaintemergătorul Ioan, „glas din cer” s-a auzit, care a zis: „Acesta este Fiul meu cel iubit, întru care bine am voit” (Matei 3, 17). Aceste cuvinte, venite de Sus, aveau rostul să mărturisească adevărul că Hristos era de față. Ele erau menite să stea drept temelie pentru convingerea că Hristos era în mijlocul celor ce îl vedeau botezîndu-se.

Cuvinte asemănătoare cu cele de la Botez a rostit Tatăl ceresc și la schimbarea la față a Domnului Hristos, cînd, din norul ce i-a învăluit pe cei trei ucenici, martori ai schimbării la față și pe Moise și Ilie, o voce a rostit: „Acesta este Fiul meu cel iubit, întru care bine am voit: pe acesta să-l ascultați” (Matei 17, 5). Și cu acel prilej s-a mărturisit adevărul că Hristos era de față, că El era în mijlocul celor ce văzuseră mărirea Lui.

Înainte de dumnezeiasca Sa înălțare la cer, Fiul lui Dumnezeu — după mărturia Sfîntului Evanghelist Matei — a spus ucenicilor Săi cuvintele: „Iată eu cu voi sînt în toate zilele, pînă la sfîrșitul veacului” (Matei 28, 20). Prin aceste cuvinte, Domnul a dat făgăduința că, așa cum a fost cu ucenicii Săi, este și cu toți cei ce cred în El. Asta înseamnă că Domnul Hristos este și cu noi, este și între noi, că El este „în mijlocul nostru”.

Fără îndoială că Domnul Hristos, fiind „Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat”, este în mijlocul nostru cu dumnezeirea Sa, cu lucrarea Sa dumnezeiască. „Unde sînt doi sau trei, adunați în numele Meu — a spus Mîntuitorul — acolo sînt (și eu) în mijlocul lor” (Matei 18, 20).

(Continuare în pag. 2)

Vizită ecumenistă la centrul arhiepiscopesc Sibiu

Ca oaspete al P. F. Părinte Patriarh Justinian, între 7—11 iunie a. c. a vizitat Centrul mitropolitan din Sibiu cunoscutul teolog Oscar Cullman, profesor onorar al facultăților de teologie protestantă din Strasburg, Paris și Basel. În timpul vizitei a fost însoțit de sora sa, domnișoara Luise Cullman, și de domnul Cezar Vasiliu din partea Serviciului de Relații Externe Bisericești al Sf. Patriarhii.

Autor al unor valoroase lucrări în domeniul Noului Testament și al Istoriei Bisericii, profesorul Oscar Cullman a prezentat în fața profesorilor și studenților Institutului Teologic din Sibiu, în zilele de 9 și 10 iunie, două conferințe, tratând probleme legate de Evanghelia după Ioan, intitulată: „Intenția și valoarea istorică a Evangheliei după Ioan” și „Locul Evangheliei după Ioan în lumea ambiantă și în comunitatea creștină primară”, care, potrivit aprecierii P. C. rector Is. Todoran, au avut o mare valoare informativă în ce privește istoricitatea Mântuitorului Iisus Hristos și modul în care a propovăduit. La cele două conferințe au fost prezente și un grup de studenți și profesori de la Secția Evanghelică—Sibiu a Institutului teologic protestant unic din Cluj-Napoca.

A fost de față I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, care, luând cuvântul după ultima conferință, a exprimat bucuria că oaspeții au putut cunoaște direct viața noastră bisericească, marile realizări ale Patriei noastre, frumusețea munților, a monumentelor noastre, dar și pentru că „ne-am putut apropia sufletește, ca frații în dragostea lui

Iisus Hristos”. Căci — a subliniat I. P. S. Sa — la temelie creștinismului, indiferent de nuanță, trebuie să stea această dragoste, care îmbrățișează pe toți și care ne cheamă pe toți la unitate.

În spiritul acesta al dragostei și înfrățirii între oameni, între culte și între popoare a lucrat și lucrează Institutul Teologic din Sibiu, ca de altfel întreaga noastră Biserică, a reliefat în încheiere I. P. S. Mitropolit Nicolae.

Oaspeții au participat la Sf. Liturghie în Catedrala mitropolitană, în ziua de 8 iunie a. c., precum și la slujba Vecerniei în biserica ortodoxă din cartierul Lazaret în după-amiaza aceleși zile. Au vizitat apoi Schitul—Păltiniș, Mănăstirea Brincoveanu de la Sîmbăta de Sus, biserica și muzeul din parohia Sibiel ș. a. De asemenea au făcut o vizită Eminentei Sale Domnului Albert Klein, Episcopul Bisericii Evanghelice-Luterane din țara noastră, cu sediul la Sibiu.

Vizita domnului profesor Oscar Cullman și a domnișoarei Luise Cullman reprezintă o contribuție la întărirea legăturilor ecumenice dintre Biserici.

Înainte de a părăsi Sibiul, dl profesor O. Cullman a mărturisit între altele:

„Am admirat frumoasa dvs. țară, Biserica și mănăstirile dvs., aceste oaze spirituale.

Am admirat, de asemenea, ospitalitatea Dvs., în chip special a I. P. S. Mitropolit Nicolae al Transilvaniei, care întruchipează unitatea dintre Biserică și Teologie.”

A. I.

Datini și obiceiuri românești străvechi

Luna iulie

A cincia lună — *quintillis* — a vechiului calendar roman și-a primit numele în memoria marelui comandant de oști care a fost Iuliu Cezar, la puțin timp după asasinarea sa (44 a. Hr.). Fiind miezul verii, poporul nostru a numit-o *cuprator*.

După cunoștința noastră două sînt datinile principale din această lună: una montană — *nedeia* — cealaltă la încheierea ciclului agricol — *buzduganul* sau *cununa*. Originea termenului *nedeie* este disputată. Lingviștii îl socotesc slav (*nedelja* — duminică), în timp ce unii folcloriști îl derivă din latinul *mundina*, care s-ar fi concentrat în *nudeia*, poate încă în latina vulgară, însemnînd loc de schimb comercial, tîrg, bîlci sau adunare de oameni. Cu acest din urmă înțeles este înscris în Pravila lui Vasile Lupu (sec. XVII), însă ca toponimic este mult mai vechi și răspîndit pe întreg lanțul Carpaților. Încă la 1373 este amintit în documente muntele Cornul Nedeii, undeva prin preajma pasului Prislop.

Ce erau *nedeile*? Reuniri ale locuitorilor de pe ambii versanți ai Carpaților și de la stînilor dintr-o anumită zonă pe o poiană plană accesibilă din toate părțile, unde timp de o zi — rareori două sau mai multe — oamenii făceau schimburi de produse și petreceau, iar tineretul lega cunoștințe — unele consfințindu-se ulterior prin căsătorii — juca și se juca într-un fel de mici întreceri distractive. O *nedeie* într-o anumită zonă avea loc o singură dată pe an, de obicei între Sînzien și Sf. Ilie sau Sf. Pantelimon. Cunoscutul „Tîrg de fete” de pe muntele Găina n-a fost altceva decît principala *nedeie* din Apuseni. Din Munții Cibinului, Lotrului și Sebeșului spre Valea Hațegului sînt amintite *nedeie* în Poiana Comenzii (între Voineasa și Rășinari), pe Bătrîna, în Piatra Albă, pe Frumoasă — despre care o tradiție mărgineană spune că avea un tîrg care ținea o săptămîină — Duși, Salane (Poiana Muierii), Vîrfurile lui Pătru, Surianul etc. Aceeași tradiție amintește de existența unor moaste schituri de lemn în unele dintre aceste locuri, ai căror slujitori dădeau binecuvîntarea grupurilor sosite, oficiau căsătorii și botezuri și aplanau diferende. În această atmosferă grupurile își transmiteau reciproc caracteristici, lărgindu-și fiecare registrul cunoașterii și sensibilității. *Nedeile* au avut astfel un rol major în crearea și păstrarea unității etnice, lingvistice și cultural-folclorice a poporului nostru. Întinse pe întreg lanțul Carpaților, *nedeile* au dat rezistență de fier principalelor piese ale coloanei vertebrale constituite de munți pentru ființa românească.

În secolul trecut termenul s-a extins și asupra micilor serbări cîmpenești care se organizau de două, trei ori pe an în unele sate de către ceata de juni. Dacă *nedeile* montane nu aveau un ritual precis, acestea se desfășurau într-o ordine asupra căreia spațiul nu ne îngăduie să insistăm.

Buzduganul sau *cununa* (la vest de Sebeș-Alba se numea *peana*) este datina de încheiere a ciclului

agricol specifică sudului Transilvaniei și Banatului. Ea este o clacă de seceriș care se desfășoară în jurul zilei de Sf. Ilie. Cercetările de teren au individualizat 3 tipuri: de obligație, de cinste și de ajutor. Ultima clacă se făcea între rude sau vecini, în ajutorul unor bătrîni, văduve etc. Cea de cinste se făcea pentru fruntașii satului: preot, învățător, primar etc., iar cea de obligație numai pentru preot și pentru lăutar. Chiar în paginile acestei gazete — de pildă cea cu data de 2 aprilie 1939 — sînt înserate concursuri pentru ocuparea unor posturi de paroh — în numărul indicat la Ludești și Costești din protopopiatul Orăștie — printre veniturile asigurate fiind și „cîte o zi de muncă”. Lăutarului i se făcea de asemenea o zi de clacă de către fete și feciori în funcție de timpul cît trebuia să cînte fără plată. Neavînd holdă, de obicei acesta își „vindea” claca.

Cu seceri și coase „clăcașii” — este limpede că în acest context termenul nu are înțelesul exploatarei consacrat — între 15—50, iar mai de mult chiar peste 100, se prezintă dimineața la gazdă, sînt omeniți, apoi cu lăutarii în frunte pleacă în alai la cîmp. Ajungînd la capul holdei toată lumea îngenunchiază descoperită și se spune o rugăciune. Munca se divizează: bărbații cosesc, leagă snope și clăiesc, iar femeile adună mănunchiuri de spice și snope, fac legături, cară snope la clăie etc. Totul într-o atmosferă de mare voieșie, cu cîntece, glume, strigături etc. Se mai făcea joc și în pauzele de lucru, dar de obicei nu se juca decît la sfîrșit, după ce se întocmea *buzduganul* de către femeile mai în vîrstă. Pe un mănunchiu de spice întregi se legau altele mai scurte, rezultînd o cruce cu multe brațe, legîndu-se la capetele brațelor altele tot în cruce și așa mai departe, pînă la urmă lua într-adevăr formă de *buzdugan*. Pe alocuri el se încadra într-un cerc tot de spice, de unde numirea de *cununa*. În frunte cu *buzduganul* purtat de un flăcău, alaiul revenea în sat cîntînd „Dealul Mohului”, cîntec ritual ieșit parcă din adîncul veacurilor. Cei din sat aleargă să ude cu apă *buzduganul*, satul face haz, dar alaiul își continuă drumul spre casa gazdei. Aici va urma un ritual al mesei, predarea *buzduganului* „stăpînei” — care-l va așeza la o icoană sau la fereastră — după care se va dezlega masa, începînd mai apoi jocul în lege pînă tîrziu. În toamnă, la arat și semănat, *buzduganul* va fi dus la capătul locului ca să privegheze și să sfîntească munca, întrucît „*buzduganul* și trupul lui Hristos, așa cum chipul Lui e în tot bobul”. În acest înțeles vor fi amestecate cu sămînța boabele din spicele *buzduganului*.

De la sat la sat între Țara Birsei și Banat datina are o serie întregă de variații. Rămîne una dintre cele mai frumoase și mai pline de semnificații.

Practici și credințe de origine precreștină legau femeile și de zilele cinstirii unor sfinți (Cosma și Damian-Cosmandinul, Pricopol-Procopie, Ciurica-Chirie și Iulita, Marina, Maria Magdalena-Pălia,

„Hristos în mijlocul nostru”

(Urmare din pag. 1)

Mîntuitorul Hristos a fost în mijlocul credincioșilor și prin sfinții Săi Apostoli. El este în mijlocul nostru prin urmașii sfinților Apostoli, prin episcopi și preoți. Știm că Domnul Hristos a spus ucenicilor Săi: „Cine ascultă de voi, de mine ascultă și cine vă nesocotește pe voi, pe mine mă nesocotește. Iar cel ce mă nesocotește pe mine, nesocotește pe Cel ce m-a trimis pe mine” (Luca 10, 16). Din aceste cuvinte ale Mîntuitorului se înțelege că El este prezent în mijlocul credincioșilor prin urmașii Săi, prin sfinții Apostoli și prin urmașii acestora.

Sfinții Apostoli, la vremea lor, și după ei, urmașii lor, episcopii și preoții, l-au dus pe Hristos în mijlocul credincioșilor, prin lucrarea Sfințelor Taine, prin propovăduirea Sf. Evanghelii și prin îndrumarea credincioșilor către Împărăția lui Dumnezeu. Lucrarea învățătoarească și cea sfințitoare a episcopilor și a preoților se împlinește mai ales la sfințele slujbe. La sfințele slujbe, Hristos e în mijlocul nostru prin cuvîntul Său dumnezeiesc, care se citește din Sf. Evanghelie. Cuvîntul acesta din Sfînta Evanghelie are pentru noi aceeași însemnătate care a avut-o pentru cei dinții auzitori ai lui. Prin mijlocirea Sf. Evanghelii „Hristos e în mijlocul nostru”.

Prin lucrarea preoțească, la Sf. Liturghie, „cinstitele daruri, ce sînt puse înainte”, pe sfința masă, adică pîinea și vinul ce se aduc spre a fi sfințite, se prefac în trupul și sîngele Domnului. În felul acesta, Mîntuitorul, cel înălțat cu trupul la cer, e în mijlocul credincioșilor, pe pămînt, în chip tainic, cu trupul și sîngele Său. El e prezent la Sf. Liturghie; e „în mijlocul nostru”. Mai ales credincioșii care se împărtășesc cu trupul și sîngele Domnului pot spune „Hristos în mijlocul nostru”.

Pe Domnul Hristos îl avem în mijlocul nostru și prin sfințele Sale icoane, care au rostul de a-l aduce de față în conștiința și simțirea noastră. Învățătura Bisericii este că între sfințele icoane și cei zugrăviți pe ele este o legătură, așa încît cinstirea sfințelor icoane, sărutarea lor, este un chip în care ne arătăm cinstirea față de cei zugrăviți pe icoane. Prin urmare, prin sfințele Sale icoane, Hristos este în mijlocul nostru nu numai cu amintirea, ci chiar cu prezența Sa adevărată.

Hristos mai este în mijlocul nostru și prin acei care au trebuință de ajutor și în primul rînd prin copii. O știm aceasta din Sf. Evanghelie unde se spune că Mîntuitorul „a luat un copil, l-a pus lîngă sine și le-a zis (ucenicilor Săi): Oricine va primi pruncul acesta întru numele meu, pe mine mă primește; iar cine mă va primi pe mine, primește pe cel ce m-a trimis pe mine” (Luca 9, 47—48).

Tot din spusele Mîntuitorului știm că la Judecata de apoi, cei drepti vor moșteni împărăția gătită lor, pentru că, prin binele ce l-au făcut celor ce aveau trebuință, i-au făcut bine însuși Mîntuitorului. „Adevăr grăiesc vouă, întru cît ați făcut unuia dintre acești frați ai mei, prea mici, mie mi-ați făcut” (Matei 25, 40). Potrivit acestor cuvinte ale Mîntuitorului, cuprinse în dumnezeiasca Evanghelie, cei ce au trebuință de ajutorul nostru îl aduc și ei în mijlocul nostru pe Mîntuitorul, care primește, ca pentru Sine, ceea ce facem pentru cei ce au trebuință de ajutor.

Toată lucrarea Sf. Biserici are rostul de a-l aduce pe Hristos în mijlocul nostru. Cîntirile din Sf. Evanghelie, sfința propovăduire, Sfințele Taine, sfințele slujbe în general și în special Sf. Liturghie, toate la un loc și fiecare în parte îl aduc pe Hristos în mijlocul nostru. Sfinții slujitori ai Bisericii, copilașii și cei fără de ajutor îl aduc și ei de față pe Mîntuitorul, ca să-i putem face bine. Nouă ne rămîne doar „să ne curățim simțirile și să-l vedem pe Hristos strălucind cu neapropiată lumina învierii”, să-l recunoaștem în lucrările și rînduiriile Sale, ca și în cei trimiși de El la noi și să mărturisim că într-adevăr „Hristos e în mijlocul nostru”, că „este și va fi” totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Ierod. Teofil Părăianu

Adormirea Sf. Ana, Sf. Ilie și Sf. Pantelimon). De reținut doar strîngerea plantelor de leac în ziua „sfinților doctori fără de arginți Cosma și Damian din Roma”, cum sînt numiți în Sinaxarul lunii și Moșii de Sf. Ilie, din nou pentru sufletele morților. Mărul era la mare cinstire în această zi, iar busuiocul era pus pe iconostas în timpul slujbei — și uscat sau făcut scrum — era considerat bun de leac.

C. L. Dragu

O nouă lucrare despre monumentele bisericesti din Moldova

De curînd a ieșit de sub tipar un volum masiv, editat de Mitropolia Moldovei și Sucevei, intitulat: *Monumente istorice bisericesti din Mitropolia Moldovei și Sucevei*, Iași, 1974, p. 453. Prefața este semnată de Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Dr. Iustin Moiescu (p. 5—8), iar introducerea de Prof. Dr. Vasile Drăguț (arhitectura religioasă și pictura murală, p. 9—22) și Conf. Dr. Corina Nicolescu (icoane, broderii, argintării, mobilier, p. 23—26).

Lucrarea propriu-zisă cuprinde descrierea a 82 de mănăstiri și biserici din cuprinsul Arhiepiscopiei Iașilor și Episcopiei Romanului și Hușilor. La fiecare monument se face un scurt istoric al zidirii, cu indicarea refacerilor de mai târziu, o descriere a bisericii sub raport arhitectural, descrierea picturilor interioare și exterioare, unde a fost cazul, o prezentare sumară a principalelor manuscrise, tipărituri, icoane, piese sculptate în piatră sau lemn, obiecte și veșminte liturgice de valoare deosebită aflate în mănăstirea sau biserica respectivă. În acest fel, sînt prezentate bisericile Sf. Nicolae din Rădăuți, ctitoria lui Bogdan I, Sf. Treime din Siret (a doua jumătate a sec. XIV), apoi marile ctitorii ale lui Ștefan cel Mare: mănăstirea Putna, biserica din Pătrăuți, Sf. Ilie din Suceava, Sf. Ioan din Vaslui, Sf. Nicolae Domnesc din Iași, Sf. Gheorghe din Hîrlău, Sf. Petru și Pavel din Huși, Sf. Nicolae din Dorohoi, Sf. Nicolae-Popăuți din Botoșani, Borzești, Războieni, Volovăț, bisericile mănăstirilor Neamț, Tazlău și Dobrovăț, biserica din Reusenii precum și cîteva biserici atribuite de tradiție marelui domnitor. Sînt prezentate și cîteva ctitorii boierești (biserica din Bălinești a logofătului Ion

Tăutu, din Arbore, a pîrcălabului Luca Arbore ș. a.).

Domnia lui Petru Rareș a fost tot atît de rodnică sub raportul monumentelor bisericesti, ca și a lui Ștefan cel Mare, căci el a ctitorit mănăstirile Probota, Moldovița, Rîșca, bisericile Adormirea din Baia, Sf. Dumitru din Suceava, Sf. Dumitru din Hîrlău catedrala episcopală din Roman, la care se adaugă ctitoriile sfințicilor săi (Humor, Coșula) sau ale doamnei Elena (bisericile Învierea din Suceava, Sf. Gheorghe și Uspenia din Botoșani).

În continuare sînt prezentate cîteva monumente din a doua jumătate a secolului al XVI-lea și anume ctitoriile lui Alex. Lăpușneanu (mănăstirile Bistrița, Socola și Slatina), Petru Schiopul (Galata și Hlincea — ctitoria fiicei sale), a Movileștilor (mănăstirea Sucevița) ș. a. Din prima jumătate a secolului al XVII-lea datează mănăstirile Secu, ctitoria lui Nestor Ureche, tatăl cronicarului Grigorie, Dragomirna, ctitoria mitropolitului Anastasie Crimca, apoi ctitoriile lui Miron Barnovschi (Bîrnova, Barnovschi din Iași și Buhalnița), ale lui Vasile Lupu (biserica Sf. Trei Ierarhi și Golia din Iași), ale cîtorva boieri (Pîngărași, Agapia ș. a.). Din a doua jumătate a secolului al XVII-lea ne rețin atenția mănăstirile Cașin, ctitoria domnitorului Gheorghe Ștefan și Cetățuia lui Duca Vodă. Din secolul al XVIII-lea sînt descrise numai două biserici: Sf. Teodori din Iași și Sf. Gheorghe (Mitropolia veche din Iași), ridicată de mitropolitul Gavril Calimachi. În secolul al XIX-lea au fost realizate alte biserici monumente istorice sau artis-

tice, fie din temelie, fie pe locul altora, mai vechi; biserica Sf. Spiridon, Frumoasa și Bărboi din Iași, mănăstirile Văratec, Vorona, Sihăstria, Horaița, schitul Durău, catedrala mitropolitană din Iași, biserica Mirăuți din Suceava.

S-a stăruit, cum era și firesc, asupra bisericilor cu picturi exterioare (Vroneț, Humor, Arbore, Moldovița și Sucevița), care au dus faima geniului artistic românesc în toată lumea. Dragosin, fiul preotului Coman din Iași, care a zugrăvit biserica din Arbore, Toma din Suceava care a zugrăvit probabil Moldovița sau zugravul anonim de la Vroneț, pot fi socotiți printre marii maeștri ai artei universale.

Un număr de 417 ilustrații în alb-negru și cîteva color (mai ales pentru bisericile cu picturi exterioare) însoțesc textul. La sfîrșit, prefața și studiul introductiv sînt redactate și în versiunea franceză, apoi fiecare monument este prezentat din nou, într-o expunere rezumativă, în limba franceză însoțit de o reproducere în alb-negru, format mic. O bibliografie de 556 titluri și o anexă pe alte 177 lucrări încheie volumul.

La alcătuirea acestei lucrări monumentale au colaborat mai mulți slujitori ai Bisericii și cercetători din afară: Preot vicar Scarlat Porcescu de la Iași, preot Ilie Gheorghiuța din Iași, preot prof. onorar Ioan Zugrav din Suceava, P.S. Episcop vicar Nestor Vornicescu-Severineanu, pr. prof. Alexandru Ciurea, apoi Nicolae Grigoraș, I. Caproșu, Constantin Turcu, Leon Șimanschi și alții.

Prin amploarea și prin execuția ei tipografică, lucrarea reprezintă o realizare deosebită, care va face și mai mult cunoscute marile creații arhitectonice, picturale și culturale ale înaintașilor noștri, atît în țară, cît și peste hotare.

Mircea Păcurariu

Biserica din Arieșeni

Între multele și marile valori, moștenite de la înaintași, se numără și bisericuțele de lemn, care, asemenea brazilor codrilor noștri, se ridică, ca niște rugăciuni pioase, spre măreția Celui atotputernic. Între ele se numără și biserica de lemn din parohia Arieșeni, prot. Cîmpeni, ridicată în sec. 18 (1791), pe locul alteia mai vechi, fiind declarată astăzi monument istoric și de arhitectură. Ce a mai fost bun din bisericuța veche s-a folosit la înjghebarea casei toacelor, fapt ce-l deducem din prezența în plafonul ei a cîtorva grinzi ce mai prezintă încă și azi urme de pictură și încă din aceea de calitate. Ridicarea noului locaș de închinăciune s-a pornit sub conducerea zelosului tînăr seminarist Nicolae Lazea din cătunul Gondești, azi comuna Arieșeni, care a și fost hirotonit și i se spunea Popa Cuc fiind glasnic și cu mult meșteșug la scrisul cu pot-coave. În 1806 reușesc să o termine ca să poată sluji în ea, iar zugrăvitul pe lemn e gata doar în 1829 de către Mihai Zugravul din Abrud. Popa Cuc slujește 50 ani și e urmat de fiul său Todor Lazea, a cărui gramată se mai păstrează și azi, iar fiul său, tot Todor, slujește de la 1876—1897 în timpul căruia se tencuiește biserica în exterior. În 1902 vine un preot tînăr din Albac Ioan Todea, decedat la 1. IV. 1961.

În perioada 1946—1954 parohia fiind fără păstor, acoperișul bisericii și pereții încep să se strice. Actualul preot împreună cu cei mai buni credincioși pornesc o acțiune de reparație. Ploile putreziseră grinzile ce susțineau dușumeaua la întreaga biserică, inclusiv tălpile, pilonii turnului, cupolei. A fost totul înlocuit în grabă cu grinzi noi și consolidate cu șine de fier.

Acoperișul bisericii a fost învelit cu tablă. Clopotul care se deteriorase a fost dus la topit, adăugîndu-li-se încă 270 kg. Turnul de lemn nu mai rezista la o astfel de greutate, din care motiv

s-a construit o clopotniță metalică, înaltă de 6 metri. Primul dangăt al mult visatului clopot a umplut inimile noastre de bucurie și Munții Apu-

Biserica din Arieșeni

seni de vestea că la Arieșeni s-a mai împlinit încă un vis. Tencuiala a fost refăcută și ea în întregime.

Cultul morților, prin mormintele din jurul bisericii, a luat avînt prin exemplul personal al osîrduitorilor spre bine, și azi totul ne face cinste, cimitirul fiind îngrădit, iar la Sf. Liturghie s-a introdus cîntarea în comun, ceea ce a contribuit la sudarea parohiei noastre.

În podul bisericii s-au găsit o seamă de cruci din lemn, sculptate, toate cu o vechime de peste 100 ani. Au fost și fixate pe pereții exteriori ai bisericii, în chip de expoziție în aer liber.

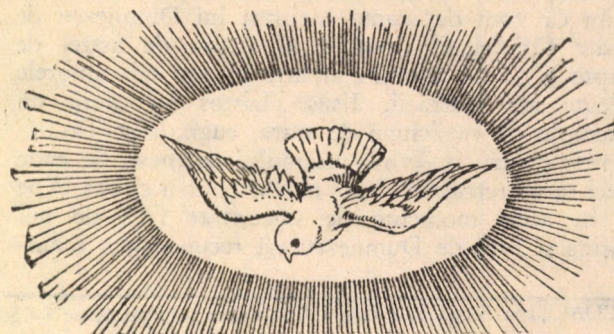
Piesa cea mai de preț din incinta bisericii pare a fi iconostasul, cu cele 16 icoane pictate direct pe lemn, dăruit de către Mocan Todor și soția sa Ilina, la praznicul Sf. Ap. Petru și Pavel 1830, precum și o troiță sculptată în lemn de paltin de către fiul tribunului lui Avram Iancu-Corcheș.

Biserica are de asemenea trei icoane vechi de peste 300 ani, roase de dintele vremii și care urmează să fie restaurate potrivit prevederilor legale actuale.

După executarea reparațiilor menționate și încă altele, toate cu concursul organelor parohiale și al credincioșilor, biserica din Arieșeni a fost cinstită de prezența I. P. S. Mitropolit al Ardealului, Nicolae Mladin, care a tîrnosit-o în 8 august 1971.

O seamă de ilustrate, tipărite la Tipografia Institutului biblic din București, duc în țară și peste hotare frumusețea bisericii din Arieșeni, o parte din comorile sale de artă, precum și peisajul minunat al Munților Apuseni.

Pr. V. Todea

Rugăciunea de seara

„Să se îndrepteze rugăciunea mea ca tămâia înaintea Ta, ridicarea mâinilor mele să fie ca o jertfă de seară.“

(Ps. 140, 1—2)

În ceasurile înserării când ziua se luptă cu noaptea, iar întunericul se așterne pe pământ, ne supunem cu toții unei legi căreia însuși timpul se supune. „Pus-ai întuneric și s-a făcut noapte“ (Ps. 103, 21) spune psalmistul. Acesta este ceasul potrivit când este bine să ne retragem la lumina palidă și tremurătoare a unei candelă, agățată sub icoana credinței noastre, să ne descoperim și să ne rugăm. Icoana nu are altă menire decât aceea de a ne face să ne simțim mai aproape de Dumnezeu, nu prin valoarea ei materială ci prin ceea ce reprezintă ea, iar candela nu este altceva decât puțina noastră jertfă, simbol al rodului muncii noastre, muncă simbolizată prin uleiul care arde, adusă ca mulțumire binefacerilor lui Dumnezeu.

Rugăciunea de seara se poate face și obștească, la slujba vecerniei de seara, sau în postul mare la Liturgia Sf. Grigore Dialogul, cunoscută și sub numele de „Liturgia darurilor mai înainte sfințite“. La început această Liturgie se săvârșea seara la vremea vecerniei după ceasul al 9-lea, adică 3—4 după masă. Astăzi se săvârșește în toate zilele din postul Sf. Paști, dar mai ales miercuria și vinerea din postul mare, afară de sâmbăta și Duminica, de sfânta zi a Bunei Vestiri și de Vinerea mare.

Această Sf. Liturgie este o impresionantă rugăciune obștească de seara.

Biserica Ortodoxă recomandă și rugăciunea particulară, adică rugăciunea făcută acasă singur și nu numai acasă ci în orice loc, cu condiția ca ea să se facă în numele Mântuitorului Iisus Hristos, cu inimă curată, cu credință, pentru că numai așa este bine primită.

Dacă primăvara este socotită ca o dimineață a anului, rugăciunea de seara o putem socoti ca un început al zilei de mâine, pentru că ziua liturgică începe cu vecernia de seara.

Rugăciunea este puntea care ne leagă pe noi de Dumnezeu, este intrarea noastră în comuniune cu El și când este mai potrivit de realizat acest lucru decât în ceasul acesta al înserării, când omul obosit de munca zilei se retrage pentru acele câteva clipe ca să vorbească în taină cu Dumnezeu.

Însuși Mântuitorul s-a rugat, atît cu Sf. Apostoli cît și singur, ziua și noaptea. În ceasul acesta deci dintre noaptea care vine și ziua care fuge, când soarele își ascunde sulița în teaca nopții, când parca întreaga fire se retrage pentru rugăciune, se cade ca și noi să ne retragem, să facem bilanțul faptelor noastre de peste zi, regretînd pe cele rele și mulțumînd pentru ajutorul dat de a ne fi putut face datoria față de Dumnezeu, față de obște și față de noi înșine.

Rugăciunea este ca roua de seară căzută peste iarba cîmpului, care o ajută să se ridice și să se înalțe. Așa este pentru sufletul nostru tulburat de atîtea patimi, dureri și îndoieli; îl ajută să se ridice, să pornească pe drumul care duce la mîntuire, dîndu-i încredere și așternîndu-i un început de liniște. E bine ca rugăciunea noastră să o începem cu o rugăciune de laudă, să preamărim pe Dumnezeu, „Ziditorul tuturor celor văzute și nevăzute“ (Simbolul credinței), apoi să trecem la rugăciunea de cerere și după aceea la rugăciunea de mulțumire: „Mulțumiți lui Dumnezeu pentru toate, căci aceasta este voia lui“ (Efes. 5, 20). E bine să ne rugăm pentru „pacea a toată lumea“, pentru părinți, frați, pentru cei în dregătorii, pentru cei trecuți la cele veșnice și pentru tot ceea ce este spre mîntuirea sufletelor noastre.

Pentru cei ce încep munca, seara este un început al zilei de muncă dar aceștia prin însuși munca lor cinstită și ordonată fac o rugăciune către Dumnezeu. Pentru alții însă, seara este începutul nopților de petreceri, e timpul favorabil păcatului. Sub adăpostul întunericului Iuda îl sărută pe Mîntuitorul și îl vinde. La adăpostul întunericului, se fac atîtea fărădelegi. Ca cei ce știm că vom da seama înaintea lui Dumnezeu de toate fărădelegile noastre să fugim de astfel de fapte și să ne aducem aminte că tot sub umbrele tăcute ale înserării, Iisus Hristos ne oferă un exemplu de rugăciune de seara, rugîndu-se Tatălui ceresc pentru izbăvirea neamului omenesc. Se cade deci să ne retragem și noi măcar pentru câteva clipe și în acele momente de sinceritate față de noi înșine și față de Dumnezeu, să recunoaștem înain-

tea Lui, înaintea conștiinței noastre, insuficienta noastră strădanie spre cele bune, că nu am depus destulă muncă, n-am avut destulă voință, că poate nu am ales calea potrivită nouă, sau pentru că am ales drumul de coboriș, mai ușor de făcut, sau pentru că ne-a fost frică de greutate, am fost nehotărîți și n-am avut destul curaj spre a privi la înălțimi și a urca cărarea care duce la împlinire, la desăvîrșire.

Se cuvine și este necesar să avem tăria de a ne privi pe noi înșine, sincer și nepărtinitor, de a citi fără scăpări din vedere și fără șovăire în adîncul conștiinței noastre, de a scormoni toate rănile morale, oricît de dureroase ar fi, tot ceea ce nu se potrivește cu poruncile lui Dumnezeu. Atunci vom vedea adevărata noastră față și, dacă sîntem cinstiți, ne vom cutremura de ceea ce puteam să facem și n-am făcut, de binele pe care puteam să-l facem și nu l-am făcut, de munca pe care trebuia s-o facem deplină, potrivit poruncii lui Dumnezeu „slujba ta fă-o deplin“ (II Tim. 4—5) și n-am făcut-o, de îndatoririle noastre de creștini, de oameni și cetățeni. Aceste constatări să nu ne des-

curajeze însă, ci să ne determine în a lua hotărîrea convenită și a merge cu fermitate pe drumul care duce la împlinirea poruncilor lui Dumnezeu.

Acestea sînt doar cîteva căi care ne ajută să ajungem la acea înălțime de desăvîrșire, unde putem sta cu fața sus și să spunem: „Lucrul cel bun l-am făcut“ (II Tim. 4—7). Dumnezeu ne-a dăruit, prin jertfa Fiului Său, posibilitatea de a ne îndrepta, de a ne reface în har, de a ne ridica iarăși pînă la treapta desăvîrșirii. Pentru aceasta, însă, e nevoie de a ne da seama ce anume am făcut rău, este nevoie să ne cunoaștem toate păcatele pentru a le smulge, a le îndepărta, a scăpa de ele, iar la acest lucru ne stă în mare ajutor și rugăciunea de seara.

Cu rugăciunea de seara, facem o mărturie văzută a legăturii dintre noi și Dumnezeu și cu ajutorul ei gîndurile noastre se înfățișează înaintea lui Dumnezeu. S-o practicăm deci cu regularitate, zi de zi, la biserică sau la icoana noastră de acasă, căci rugăciunea e așa de necesară pentru suflet, precum e de necesară apa pentru pește, cum spune Sf. Ioan Gură de Aur, iar un mare poet francez se ruga așa: „Doamne, dă-mi puterea să-mi fac datoria în fiecare zi și voi deveni astfel un erou și un sfînt.“

Dumitru Dan

Temeiuri ale învățaturii noastre de credință

Însușirile Bisericii

a) Una

- „Este un singur trup și un singur Duh, precum și chemați ați fost la o singură nădejde a chemării voastre. E un Domn, o credință, un botez, un Dumnezeu și Tatăl tuturor, care este peste toate și prin toate și întru noi toți“ (Ef. 4, 4—6).
- „Nu mai este iudeu, nici elin, nu mai este nici rob, nici liber, nu mai este parte bărbătească și parte femeiască, pentru că toți una sînteți în Hristos Iisus“ (Galat. 3, 28).
- „Așa și noi, cei mulți, un trup sîntem în Hristos și fiecare sîntem mădulare, unii altora“ (Rom. 12, 5).
- „Căci o pîine, un trup sîntem cei mulți; căci toți ne împărțăm dintr-o pîine“ (I Cor. 10, 17).
- „Ca toți să fie una, după cum Tu, Părinte, întru Mine și Eu întru Tine, așa și aceștia în Noi să fie una, ca lumea să creadă că Tu m-ai trimis“ (Ioan 17, 21).
- „Și vor auzi glasul Meu și va fi o turmă și un păstor“ (Ioan 10, 16).
- „E un singur Dumnezeu, un singur Hristos și o singură Biserică“ (Sf. Ciprian).
- „E o singură credință, un singur Hristos, un singur Dumnezeu Tatăl, un singur Domn Iisus Hristos, Fiul Său și un singur Duh Sfînt“ (Rufin).

b) Sfîntă

- „Hristos a iubit Biserica și s-a dat pe Sine pentru ea, ca să o sfințească, curățînd-o cu baia apei prin cuvînt și ca s-o înfățișeze Sîntă, Biserică slăvită, neavînd pată sau zbîrcitură, sau altceva de acest fel ci să fie Sfîntă și fără prihană“ (Efes. 5, 25—27).
- „Și întru această voință sîntem sfințiți, prin jertfa trupului lui Iisus Hristos, odată pentru totdeauna“ (Evrei 10, 10).
- „Căci printr-o singură jertfă adusă, a adus la veșnică desăvîrșire pe cei ce se sfințesc“ (Evrei 10, 14).
- „Iar într-o casă mare, nu sînt numai vase de aur și de argint, ci și de lemn și de lut; și unele sînt spre cîinste, iar altele spre necinste“ (II Tim. 2, 20).
- „Unde e Biserica, acolo e și Duhul Sfînt, și unde e Duhul Sfînt acolo e Biserica și tot harul“ (Sf. Irineu).
- „Biserica este fără pată și fără zbîrcitură“ (Rufin).

c) Sobornicească

- „Drept aceea, mergînd, învățați toate neamurile, botezîndu-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh“ (Matei 28, 19).
- „Veți lua putere, venind Duhul Sfînt peste voi și îmi veți fi Mie martori în Ierusalim și în toată Iudeea și în Samaria și pînă la marginea pămîntului“ (F. Ap. 1, 8).
- „Nu mai este elin și iudeu, tăiere împrejur și netăiere împrejur, barbar, scit, rob și liber, ci toate și întru toți Hristos“ (Colos. 3, 11).
- „Unde este Hristos acolo este și Biserica sobornicească“ (Sf. Ignatie).
- „Biserica se numește sobornicească, fiindcă există în toată lumea, de la marginea pămîntului la alta“ (Sf. Chiril al Ierusalimului).
- „Biserica se numește sobornicească fiindcă este revărsată în toată lumea“ (Sf. Atanasie cel Mare).

d) Apostolică

- „Iar zidul cetății avea douăsprezece pietre de temelie și în ele douăsprezece nume, ale celor doisprezece Apostoli ai Mielului“ (Apoc. 21, 19).
- „Deci, dar, nu mai sînteți străini și locuitori vremelnici, ci sînteți împreună cetățeni cu sfinții și casnici ai lui Dumnezeu, zidiți fiind pe temelia apostolilor și proorocilor, piatra cea din capul unghiului fiind însuși Iisus Hristos“ (Efes. 2, 19—20).
- „Ca să vă aduceți aminte de cuvintele cele mai înainte grăite de Sfinții prooroci și de porunca Domnului și Mîntuitorului, dată prin Apostolii voștri“ (II Petru 3, 2).
- „De aceea deci, fraților, stați, neclintiți și țineți predaniile pe care le-ați învățat, fie prin cuvînt, fie prin epistola noastră“ (II Tesal. 2, 15).
- Trebuie supunere către cei care sînt presbiteri în Biserică, către cei care au succesiune de la apostoli, cum am arătat. Aceștia, odată cu succesiunea episcopatului, au primit cu voința Tatălui și darul sigur al adevărului“ (Sf. Irineu).
- „Bisericile se socotesc apostolice, ca urmașe ale Bisericilor apostolice... Așa multe și așa de mari Biserici sînt una, aceea, care vine de la Apostoli, din care sînt toate. Astfel toate sînt prima și sînt apostolice, în măsura în care toate-și arată unitatea cu una singură“ (Tertulian).

Diac. Conf. Ioan I. Ică